

معرفی ابزارهای انتخاب منابع اطلاعاتی

منابع انگلیسی

Amazon. ([http:// www.Amazon.com](http://www.Amazon.com))

آمازون یکی از فروشگاه‌های بزرگ الکترونیکی در اینترنت است که از طریق آن می‌توان به سفارش بیش از ۵/۰۰۰/۰۰۰ کتاب، دیسک نوری، نوارهای ویدئویی و دیسک‌های ویدئویی چندمنظوره پرداخت. اطلاعات هر کتاب شامل عنوان، نویسنده، ناشر، سال نشر، محل نشر، قیمت، تخفیف، زمان دریافت، تصویر پشت جلد، نوع جلد، تعداد صفحه، شماره استاندارد بین‌المللی کتاب، اندازه، و در بسیاری مواقع نقد و بررسی کوتاهی از آن و اخیراً فهرست مندرجات و صفحات مقدماتی کتاب‌ها است. از طریق انواع روش‌های جست‌وجو می‌توان در این سایت به جست‌وجوی عناوین و موضوعات دلخواه پرداخت و پس از انتخاب، بلافاصله سفارش دریافت داد. خرید بسیاری از منابع اطلاعاتی همراه با تخفیف است و با انواع روش‌های پرداخت از قبیل چک، حساب سپرده، ویزا کارت، کارت اعتباری می‌توان هزینه آن را پرداخت. پس از سفارش در صورتی که هنوز کتاب ارسال نشده باشد می‌توان به ابطال سفارش پرداخت و تا یک ماه پس از دریافت کتاب نیز می‌توان منبع مورد نظر را عودت داد. وضعیت هر سفارش مانند هزینه، تعداد، نشانی پستی، روش پرداخت، روش پست، زمان تقریبی دریافت، و شماره ردیابی پستی قابل کنترل، بازبینی و در صورت عدم ارسال قابل تغییر است. در صورتی که فردی به انتشارات جدید در موضوع خاصی علاقه‌مند باشد با عضویت و اعلام نشانی پست الکترونیکی خود، سیستم به طور خودکار اطلاعات جدید را به نشانی وی ارسال می‌نماید. کتاب‌های خارج از چاپ نیز توسط آمازون تهیه می‌شود و در مورد نوارهای صوتی می‌توان قبل از خرید به نمونه صدای بیش از ۶۵۰۰۰۰ نوار گوش داد. مشتریانی که در حوزه انگلستان یا اروپا واقع شده‌اند می‌توانند از سایت موجود در انگلستان یا آلمان استفاده کنند که ارسال آن ارزان‌تر و سریع‌تر می‌باشد. سایت انگلستان شامل حدود ۱/۵۰۰/۰۰۰ کتاب چاپ بریتانیا و ۳۰۰/۰۰۰ کتاب چاپ ایالات متحده آمریکا و نیز سایت آلمان شامل حدود ۹۰۰/۰۰۰ کتاب آلمانی و ۳۰۰/۰۰۰ کتاب چاپ ایالات متحده آمریکا می‌باشد.

Books In Print (BIP). New Jercey: R .R. Bowker Company, 1997.

(<http://www.booksinprint.com>)

حاوی بیش از ۳۵۰۰۰۰۰ رکورد کتاب موجود در بازار است که توسط ناشران آمریکایی منتشر شده است. این کتابشناسی به شکل‌های مختلف چاپی و دیسک فشرده قابل تهیه است BIP . به صورت درون‌خطی از طریق میزبانان مختلف نیز قابل دسترس است. دیسک فشرده BIP که با عنوان Book In Print Plus قابل تهیه است، ماهانه روزآمد می‌شود و شامل معادل چاپی کتاب‌های زیر می‌شود:

Supplement to BIP In Print ; sSubject Guide to BIP ;Children' ;Subject Guide;Forthcoming Books

ویرایش دیگری از BIP با عنوان Books in Print with Book Reviews Plus به صورت دیسک فشرده و ماهانه توسط

ناشر تولید می‌شود که علاوه بر محتویات BIP ، شامل نقد و بررسی کتاب موجود در مجلات زیر می‌باشد:

Publisher's Weekly; Library Journal;Choice; School Library Journal;Reference and Research Books News; Booklist ; Sci-Tech Book News.

اطلاعات اساسی موجود در BIP شامل عنوان، نویسنده، موضوع، ناشر، نشانی، قیمت و شماره استاندارد بین‌المللی کتاب می‌باشد. شرکت Bowker علاوه بر BIP که شامل کتاب‌های موجود در بازار ناشران آمریکایی است، کتابشناسی‌های مشابه کشورهای دیگر را نیز تولید می‌کند که عمده‌ترین آنها عبارتند از British Books : In Print که شامل حدود ۴۰۰۰۰۰ عنوان کتاب در بریتانیاست و همچنین کتاب‌های موجود در بازار کانادا، فرانسه، آلمان، ایتالیا و کشورهای دیگر که به صورت جداگانه می‌باشد.

Global Books in Print (<http://www.globalbooksinprint.com>) حاوی بیش از ۵/۶ میلیون کتاب انگلیسی زبان از کشورهای امریکا، کانادا، بریتانیا، استرالیا و نیوزیلند است که دیسک نوری آن ماهانه منتشر می‌شود. نسخه اینترنتی آن حاوی فهرست مندرجات، نقد و بررسی و توصیف بسیاری از کتاب‌ها نیز می‌باشد.

Book List. Chicago: American Library Association, 1964.

<http://www.ala.org/content/Navigationmenu/products-and-publications/periodicals/booklist/booklist.htm/>

این مجله حاوی حدود ۸۰۰۰ نقد و بررسی منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی در سال می‌باشد که از بین آنها ۵۰۰ عنوان به منابع مرجع اختصاص دارد. هر نقد و بررسی شامل تقریباً ۱۲۰ تا ۵۰۰ کلمه است که امضا منتقد نیز در آن درج می‌شود. بیشتر منتقدان سعی می‌کنند به صورت مقایسه‌ای به نقد منابع بپردازند. بنابراین کتابی که در مقایسه با آثار هم موضوع خود دارای ارزش کمتری باشد، قید می‌شود و به همین علت دارای اعتبار زیادی برای انتخاب منابع اطلاعاتی محسوب می‌شود.

The British National Bibliography (BNB). London: Council of the British National Bibliography.

فهرست کتاب‌های موجود در کتابخانه ملی بریتانیا است که از طریق حق مؤلف و یا روش‌های دیگر تهیه می‌شود. این فهرست شامل اطلاعات توصیفی و تحلیلی کتاب‌ها بوده و از طریق میزبان‌های مختلف به صورت درون‌خطی نیز قابل دسترس است. شکل چاپی آن به صورت هفتگی و نیز در همکردهای ماهانه، فصلی، سالانه و چند ساله منتشر می‌شود. دیسک فشرده BNB به صورت فصلی توسط کتابخانه ملی بریتانیا منتشر می‌شود. نکته قابل ذکر برای کارکنان بخش فهرستنویسی و بخش مجموعه‌سازی این است که بر اساس مقایسه Walford ، 75 تا ۸۰ درصد کتاب‌هایی که در BNB فهرست شده‌اند در NUC وجود ندارند و در مورد کتاب‌هایی که قبل از ۱۸۰۰ چاپ شده‌اند، این اختلاف به ۹۰ درصد می‌رسد.

BUBL (<http://www.bubl.ac.uk>)

سایتی است حاوی اطلاعات مرجع و هزاران پیوند دیگر که برای مراکز دانشگاهی و کتابداران طراحی شده است.

Cumulative Book Index (CBI). New York: H. W. Wilson Company, 1898-.

این فهرست حاوی اطلاعات کتابشناختی کتاب‌های انگلیسی زبانی است که در سراسر دنیا منتشر می‌شوند. سالانه حدود افزوده می‌شود و اطلاعات اساسی هر رکورد شامل اطلاعات کامل کتابشناختی، قیمت، CBI ۰۰۰/۶۰ رکورد به سرعنوان موضوعی کتابخانه کنگره آمریکا و شماره رده‌بندی می‌باشد. بیشتر ناشران ایالات متحده آمریکا و کانادا جهت

ارسال می‌کنند و W. H. Wilson نسخه‌ای از آن را بلافاصله به شرکت CBI انعکاس انتشارات خود در شرکت مزبور در اولین شماره، اطلاعات کتابشناختی آن را به چاپ می‌رساند. فهرست مزبور از طریق اینترنت نیز قابل دسترسی است.

The Gale Directory of Databases. Detroit: Gale Research Company, 1976-, annual,
(<http://galenet.gale/a/acp/db/gdd/>)

حاوی حدود ۱۱۰۰۰ پایگاه اطلاعاتی که به صورت دیسک نوری، دیسکت، نوارهای مغناطیسی یا درون خطی در بازارهای جهانی قابل دسترسی است. اطلاعات ۳۶۰۰ تولیدکننده پایگاه اطلاعاتی و ۲۰۰۰ کارگزار و توزیع‌کننده پایگاه اطلاعاتی نیز در این پایگاه می‌باشد. از این پایگاه اطلاعاتی دو پایگاه دیگر استخراج شده‌اند که با نام‌های زیر منتشر می‌شوند:

The Gale Directory of Databases: Online databases و The Gale Directory of Databases: CD Rom, Disket, Multimedia,...

به عبارت دیگر، تمامی اطلاعات این دو پایگاه در پایگاه اصلی نیز حضور دارند.

Gateway to Library Catalogs, Z3950. (<http://www.loc.gov/Z3950/>)

فهرست درون خطی کتابخانه کنگره آمریکا و صدها کتابخانه بزرگ دانشگاهی، عمومی، ملی و تخصصی دیگر در آمریکا و سایر کشورها که به صورت رایگان و از طریق اینترنت قابل دسترسی هستند. با دسترسی به این فهرست‌ها اطلاعات توصیفی و تحلیلی بیشتر کتاب‌های انگلیسی و بسیاری از زبان‌های دیگر را خواهید داشت.

Internet Library for Librarian (<http://www.itcompany.com>)

حاوی بیش از ۳۰۰۰ پیوند به سایت‌های برگزیده‌ای که کتابداران به آن نیاز دارند. برای هر مدخل علاوه بر نشانی، اهداف و دامنه آن نیز شرح داده شده است.

The Institute for Scientific Information (ISI), Science Citation Index (SCI), Philadelphia, ISI, 1997.

نمایه استنادی در زمینه علوم که توسط "مؤسسه اطلاعات علمی (ISI)" به چاپ می‌رسد. مؤسسه فوق علاوه بر چاپ نمایه فوق نمایه‌های زیر را نیز منتشر می‌سازد:

1. Social Science Citation Index (SSCI)
2. Arts and Humanities Citation Index (AHCI)
3. Compumath Citation Index

ملاک درج نام نویسنده و مقالات منتشر شده در نمایه‌های فوق، میزان استنادی است که نویسندگان دیگر به نویسنده مورد نظر داشته‌اند. بنابراین در صورتی که نویسنده‌ای مقاله‌ای را در یک مجله چاپ کرده باشد و نویسندگان دیگر به آن استناد نکرده باشند، نام نویسنده و مقاله وی در نمایه‌های استنادی وارد نشده است و برعکس؛ در صورتی که مقاله‌ای بارها توسط نویسندگان مختلف در منابع گوناگون استناد شده باشد، تمامی استنادات و نشانی آنها درج شده است. با توجه به این که مجلات پر استناد در این نمایه‌ها آورده شده‌اند، از کاربردهای نمایه‌های فوق، استفاده از آن برای انتخاب مجلات در رشته‌های مختلف علوم می‌باشد.

The Multimedia and CD-ROM Directory. London: TFPL Multimedia, 1998-
(<http://www.ucl.ac.uk/library/ELIB/services/tfpl.htm>)

پایگاه اطلاعاتی مزبور که هر شش ماه یکبار به صورت دیسک فشرده و چاپی منتشر می‌شود، شامل اطلاعات مربوط به دیسک‌های فشرده، چند رسانه‌ای‌ها و شرکت‌های تولیدکننده سخت‌افزار و نرم‌افزارهای دیسک فشرده، می‌باشد. اطلاعات موجود در این پایگاه اطلاعاتی شامل موارد زیر می‌شود:

۱. اطلاعات مربوط به شرکت‌هایی که در زمینه صنعت دیسک‌های فشرده و چندرسانه‌ای فعال هستند، این اطلاعات شامل موارد زیر می‌شود: نام شرکت، نشانی، نوع فعالیت، تعداد دیسک منتشر شده، نرم‌افزار تولید شده، سخت‌افزار تولید شده، محصولات که توزیع می‌کند، توصیفی از سوابق شرکت و نمایندگی‌ها.
۲. اطلاعات مربوط به ۱۳۰۰۰ دیسک‌های فشرده و چندرسانه‌ای که شامل موارد زیر است: نام دیسک فشرده، ناشر، تهیه‌کننده اطلاعات، میزبان درون‌خطی، منبع چاپی، زبان، نوع پایگاه، پوشش جغرافیایی، پوشش زمانی، موضوع، محتویات، نحوه روزآمدسازی، نیازهای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، قیمت و توزیع‌کننده.
۳. سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای مربوط به دیسک‌های فشرده و چندرسانه‌ای‌ها: اطلاعات آن شامل قیمت، اندازه، تولیدکننده، آدرس و... می‌باشد.
۴. فهرست همایش‌ها و نمایشگاه‌های مرتبط با دیسک‌های فشرده و فن‌آوری اطلاعات.
۵. فهرست مجلات مرتبط با دیسک‌های فشرده و چندرسانه‌ای‌ها.

The Serial Directory. Birmingham, Alabama: EBSCO Publishing, 1995.

([http:// www.epnet.com/](http://www.epnet.com/))

این راهنما توسط ابسکو، یکی از کارگزاران بزرگ تهیه مجلات، به صورت فصلی و به شکل‌های چاپی، دیسک نوری و درون‌خطی منتشر می‌شود. اطلاعات عمده آن شامل موضوع، عنوان، مشخصات نشر، چکیده‌ای از مجلات، قیمت، آدرس، محل نمایه و چکیده و... در سطح جهانی می‌باشد. مزایای ذکر شده در معرفی Ulrich برای این راهنما نیز صادق است.

Sheehy, Eugene P. **Guide to Reference Books**, 10th.ed. Chicago: American Library Association, 1986.

این راهنما که بیشتر کتابداران آن را با عنوان "Sheehy" می‌شناسند، از بهترین مراجع در زمینه شناسایی منابع مرجعی است که در زمینه‌های گوناگون در دنیا به چاپ رسیده است. این کتاب حاوی حدود ۱۵۰۰۰ رکورد اطلاعات کامل کتابشناختی و چکیده‌ای از اثر می‌باشد. شیوه تنظیم اثر در پنج بخش موضوعی و کلی است که هر بخش بر اساس موضوعات جزئی‌تر مرتب شده‌اند. در زیر موضوعات جزئی، بر اساس فرم مواد، اطلاعات هر مدخل آمده است. در حالی که تمرکز راهنمای Walford، مراجع منتشر شده در انگلستان و اروپا می‌باشد؛ راهنمای Sheehy بیشتر بر مراجع منتشر شده در آمریکا، کانادا و انگلستان تأکید دارد. برای مثال جلد دوم Walford حاوی ۱۳ درصد از انتشارات ناشران امریکایی؛ ۳۱ درصد ناشران بریتانیایی؛ و ۵۰ درصد ناشران اروپایی و کشورهای مشترک‌المنافع می‌باشد.

این راهنما دارای ضمیمه‌ای است که به معرفی منابع مرجع رایانه‌ای می‌پردازد ولی با توجه به حجم روزافزون انتشار منابع اطلاعاتی به صورت رایانه‌ای و نحوه روزآمدسازی راهنما، نمی‌توان آن را مرجع کاملی در این زمینه محسوب نمود. با توجه به این که Walford حاوی مراجع اساسی و عمده منتشر شده توسط ناشران امریکایی و نحوه روزآمدسازی و انتشار آن بسیار سریع‌تر از Sheehy می‌باشد - در صورت عدم توان مالی کتابخانه‌ها در تهیه هر دو

کتاب - خریداری آن به جای Sheehy توصیه می‌شود. (هر چند برای انتخاب منابع مرجع، Sheehy منبع بسیار ارزشمندی است .

Swets E-Media Catalogue. The Netherlands: Swets.

(<http://www.swetsblackwell.com/>)

این فهرست شامل حدود ۶۰۰۰ عنوان منابع اطلاعاتی الکترونیکی است که آن را یکی از بزرگترین کارگزاران تجاری منابع اطلاعاتی - Swets منتشر می‌کند. اطلاعات آن شامل پایگاه‌های اطلاعاتی، مجلات الکترونیکی و دیگر منابع الکترونیکی است که کارگزار مزبور نمایندگی فروش آن را دارد. اطلاعات هر عنوان عبارتند از: عنوان اصلی، چکیده توصیفی، عنوان خاص، محمل (مثل دیسک فشرده)، اطلاعات نشر، موضوع، تاریخ اولین انتشار، پوشش زمانی و قیمت .

Ulrich's International Periodicals Directory, New Jersey: R.R.Bowker .

(<http://www.ulrichweb.com/>)

راهنمای بین‌المللی نشریات ادواری Ulrich یکی از مهم‌ترین منابع مرجع در شناسایی نشریات ادواری در جهان است. این راهنما شامل بیش از ۲۵۰۰۰۰ نشریه ادواری مانند مجله، روزنامه خبرنامه و غیره است که در سراسر دنیا به زبان‌های مختلف به چاپ می‌رسد. اطلاعات مندرج در این راهنما شامل مشخصات کتابشناسی نشریات، وضعیت نشر و نشانی، قیمت، موضوع و اطلاعات اساسی دیگری است که برای استفاده کننده ضروری می‌باشد. برای بازیابی اطلاعات می‌توان با استفاده از نمایه‌های مختلف عنوان، موضوع، ناشر، به جست‌وجو پرداخت. این راهنما علاوه بر شکل چاپی به صورت دیسک فشرده نیز قابل تهیه می‌باشد. از ویژگی‌های عمده راهنمای مزبور موارد زیر است:

۱. یکی از معتبرترین منابع مرجع در زمینه شناسایی نشریات ادواری در جهان است .
۲. چکیده‌نامه‌هایی که نشریات ادواری معرفی شده را در برمی‌گیرند و به نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی آنها می‌پردازند، آورده شده است. این امر به کتابداران کمک می‌کند تا در خرید چکیده‌نامه‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی موفق‌تر عمل کنند .
۳. کارگزارانی که از نشریات ادواری مزبور خدمات تحویل مدرک را ارائه می‌دهند، معرفی شده‌اند. در صورتی که کتابخانه‌ای مشترک مجله‌های مندرج در این راهنما نباشد، با کمک این اطلاعات می‌تواند مقالات مورد نیاز را از کارگزاران مربوطه تهیه نماید .
۴. در صورتی که مجله‌ای به صورت میکروفرم، دیسک فشرده و یا از طریق میزبانان درون خطی قابل دسترسی باشد، معرفی شده‌اند .
۵. حاوی بسیاری از اطلاعات در زمینه‌های گوناگون می‌باشد که برای تکمیل اطلاعات کتابشناختی مجلات، انتخاب مجلات، پیگیری سفارش، و... بسیار ضروری است .

شکل چاپی راهنمای مزبور به صورت سالانه و دیسک فشرده آن با نام Ulrich's on disc به صورت فصلی روزآمد می‌شود. به علاوه، این راهنما به صورت درون خطی نیز قابل دسترس است و اطلاعات آن هفتگی روزآمد می‌شود. دیسک فشرده و نسخه درون خطی آن، علاوه بر اطلاعات نسخه چاپی، حاوی نقد و بررسی‌های مجلات نیز می‌باشد. در نسخه درون خطی امکان پیوند به مجلات و ناشران آنها، فهرست مندرجات و چکیده مجلات و نیز خدمات تحویل مدرک نیز می‌شود .

UMI, Serials in Microforms. (<http://wwwlib.umi.com/sim/>)

حاوی حدود ۲۰/۰۰۰ عنوان نشریه ادواری و ۷۰۰۰ روزنامه است که می‌توان آن را به صورت میکروفیلم یا میکروفیش از طریق "UMI" تهیه کرد. اطلاعات مندرج برای هر عنوان مجله عبارتند از: عنوان، محل نشر، ISSN، خدمات نسخه‌برداری، چکیده‌نامه‌های مرتبط، شماره سفارش، شماره‌های موجود و قابل دسترس، فرم مجله، قیمت و چگونگی سفارش. با توجه به این که مجلات فوق به صورت میکروفرم می‌باشند، برای تهیه شماره‌های گذشته، تکمیل موجودی مجله و صرفه‌جویی در فضای کتابخانه‌ها بسیار مفید است. فهرست مزبور را می‌توان به صورت رایگان از UMI تهیه نمود یا از طریق نشانی فوق به‌طور رایگان به آن دسترسی یافت.

U.S. Library of Congress . Library of Congress Online Catalog . (<http://www.loc.gov>).

حاوی فهرست مشترک بیش از ۱۵۰۰ کتابخانه در ایالات متحده آمریکا است. اطلاعات آن شامل میلیون‌ها کتاب، نقشه، اطلس، جزوه و ادواری‌ها می‌باشد. این فهرست به شکل‌های مختلف چاپی، میکروفیش، دیسک فشرده و خدمات درون‌خطی قابل دسترس است. اطلاعات آن از طریق نشانی فوق به شکل رایگان نیز قابل دسترس است. فهرست مزبور نه تنها ابزار خوبی برای فهرستنویسی کتاب‌های غیرفارسی است، بلکه برای جست‌وجوهای گذشته‌نگر جهت مجموعه‌سازی نیز از آن استفاده می‌شود.

Walford, Albert John. Walford's Guide to Reference Material. 4Vol . Ed . 17, London: Library Association Publishing, 1995-

هدف از انتشار راهنمای مزبور، معرفی منابع مرجع در تمامی زمینه‌های مختلف علوم و فنون می‌باشد. راهنمای مزبور نه تنها شامل کتابشناسی‌ها، نمایه‌ها، واژه‌نامه‌ها، دایرةالمعارف‌ها، راهنماها و ... می‌باشد، بلکه دستنامه‌ها و درسنامه‌های مهم را نیز شامل می‌شود. منابع معرفی شده در این راهنما، شامل تمامی انواع انتشارات از قبیل؛ کتاب، دیسک فشرده، میزبانان درون‌خطی، میکروفرم و... می‌باشند و به شکل خاصی محدود نشده است. دامنه جغرافیایی آن بین‌المللی است اما بیشتر روی منابع مرجع انگلیسی زبان تاکید دارد. شناسه‌ها به صورت موضوعی بر اساس رده‌بندی دهدهی جهانی منظم شده‌اند. اطلاعات اساسی مندرج در این راهنما شامل موارد زیر می‌شود:

۱. موضوع؛

۲. مشخصات نشر؛

۳. شیوه‌های دسترسی و در صورت امکان قیمت آنها؛

۴. ذکر ارزیابی منبع توسط مجلات نقد و بررسی؛

نه تنها راهنمای فوق منبع بسیار اساسی و مهمی در انتخاب و سفارش منابع مرجع برای کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی است، بلکه برای ارائه خدمات مرجع و آموزش دوره‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی نیز بسیار مفید است.

The world of Learning (<http://www.worldoflearning.com>)

- اطلاعاتی مانند نام، نشانی، تلفن، دورنگار، پست الکترونیکی، اینترنت، کارکنان اصلی، فعالیت‌ها و انتشارات بیش از ۳۰۰/۰۰۰ دانشگاه، دانشکده، دانشکده‌های هنر و موسیقی، کتابخانه‌ها، انجمن‌های علمی، مؤسسات تحقیقاتی، موزه‌ها و گالری‌ها.

- اطلاعات بیش از ۲۰۰/۰۰۰ کارکنان و مستخدمین مراکز فوق و پروفیسورهای دانشگاه‌ها.

- اطلاعات بیش از ۴۰۰ سازمان علمی، فرهنگی و آموزشی.